

Węgiel elementarny

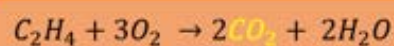
wskaźnik narażenia zawodowego na spaliny
silników Diesla

P. Wasilewski, M. Szewczyńska

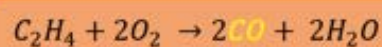
CIOP PIB

Spalanie etenu

Całkowite

Spalanie niecałkowite i niezupełne

CIOP PIB

Emisja spalin – silniki Diesla

Spaliny silników
wysokoprężnych

Mieszanka składników
gazowych

Cząsteczki stałe

CIOP PIB

Emisja spalin – składniki gazowe

Składniki gazowe emitowane z
silników wysokoprężnych (99,9%)

Ditlenek węgla (CO_2)

Tlen, azot, para wodna

Tlenki azotu, tlenek węgla

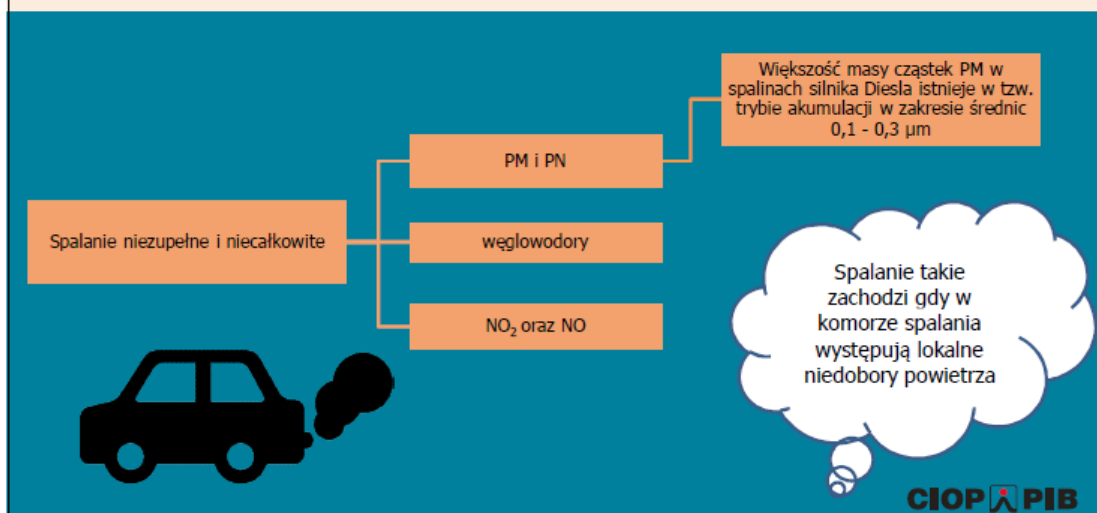
Dwutlenek siarki

związki organiczne: karbonyle, kwasy
karboksylowe, alkanany, alkeny i związki
aromatyczne

CIOP PIB

Emisja spalin – cząstki drobne

Narażenie zawodowe na spaliny

Zagrożenia związane ze spalinami

Badania epidemiologiczne IARC odnośnie występowania raka płuc wśród górników niemetalowych, pracowników kolei i pracowników przemysłu ciężarowego

IARC sklasyfikowało spaliny silników Diesla jako rakotwórcze dla ludzi (kategoria 1)

Węgiel elementarny (EC) stanowi znaczącą część masy cząsteczek stałych, został uznany jako dobry marker emisji spalin

Regulacje prawne

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 19 lutego 2021 r.

Poz. 325

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ROZWOJU, PRACY I TECHNOLOGII¹⁾**

z dnia 18 lutego 2021 r.

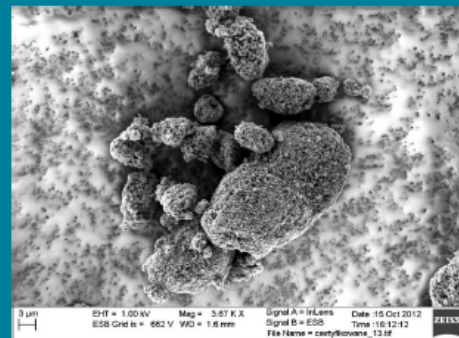
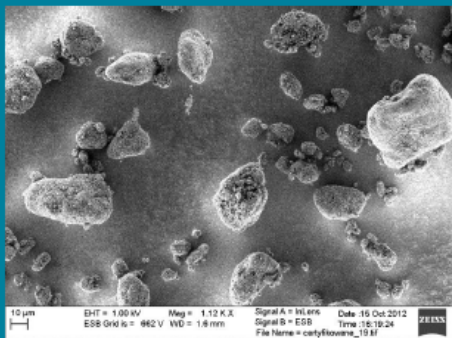
zmieniające rozporządzenie w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy²⁾

Regulacje prawne

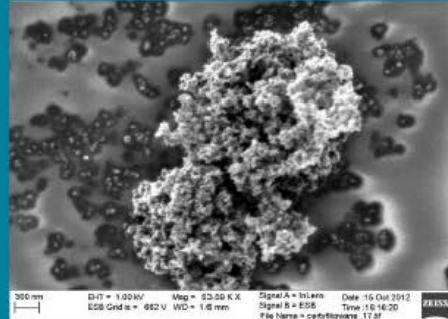
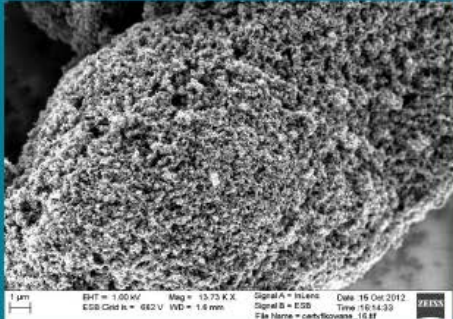
Lp.	Nazwa i numer CAS ¹⁾ substancji chemicznej	Najwyższe dopuszczalne stężenie (w mg/m ³) ²⁾ w zależności od czasu narażenia w ciągu zmiany roboczej			Liczba włókien w cm ³	Uwagi: Oznaczenie substancji notacją „skóra” ³⁾
		NDS	NDSch	NDSF		
468	Spaliny emitowane z silników Diesla [-] – mierzone jako węgiel elementarny	0,05	–	–	–	–

5. Do dnia 20 lutego 2026 r. dla sektora górnictwa podziemnego i budowy tuneli wartość NDS spalin emitowanych z silników Diesla – frakcji respirabilnej wynosi 0,5 mg/m³.

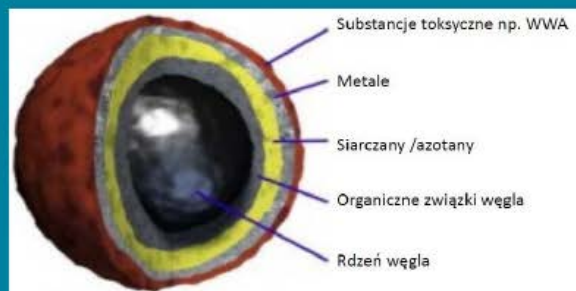
Badania z wykorzystaniem SEM

Badania z wykorzystaniem SEM

Agregacja cząsteczek

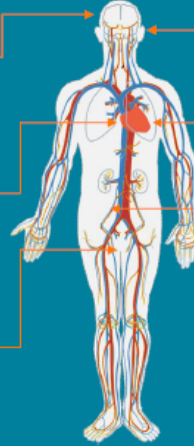

Szkodliwe działanie spalin silników Diesla

Neurotoksyczne –
obniżona szybkość
reakcji, zaburzenia
snu i pamięci

Kardiotoksyczne –
szkodliwe działanie na
układ krążenia

Układ rozrodczy –
zaburzenie funkcji
plemników

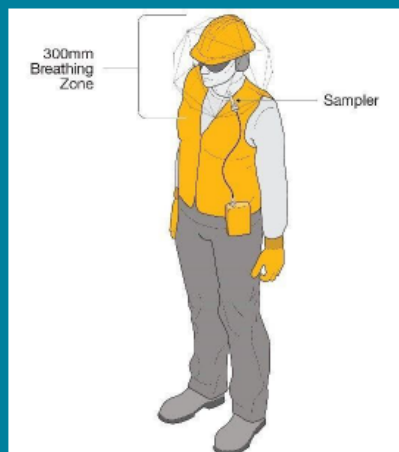
Podrażnienie oczu,
nosa, gardła i
problemy z
oddychaniem

Układ oddechowy –
podrażnienie, stany
zapalne, infekcje,
astmy itd.

Uszkodzenie wątroby i
śledziony

CIOP PIB

Pobieranie próbek powietrza

CIOP PIB

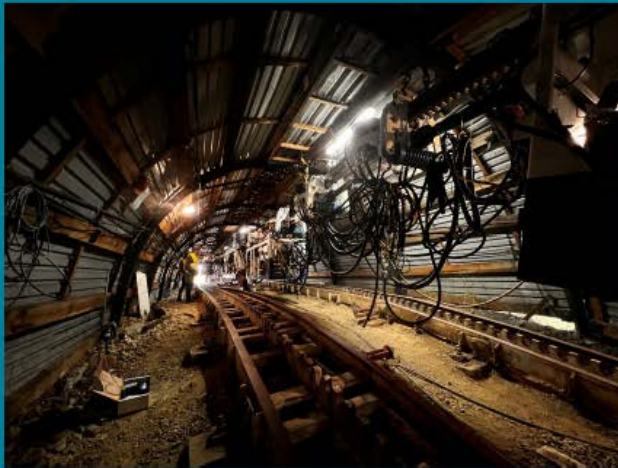
Analiza próbek węgla elementarnego

Analiza próbek była przeprowadzana metodą termo-optyczną z wykorzystaniem analizatora termo-optycznego z detekcją płomieniowo-jonizacyjną - Analizator LAB, OC/EC, Model 5L, produkcji firmy Sunset. Aparatura umożliwia selektywne oznaczanie węgla elementarnego (EC) oraz węgla organicznego (OC) i całkowitego (TC) z dokładnością do $1 \mu\text{g C/cm}^2$.

CIOP PIB

Badania w kopalniach węgla kamiennego

CIOP PIB

Badania w kopalniach węgla kamiennego

Stanowisko	Stężenie EC, mg/m ³		Krotność NDS
	min	max	
Maszyści KP	0,004	0,074	0,08 ÷ 1,48
Maszynista LT	0,019		0,4
Maszynista KE	0,005		0,1
Górnik przewożony kolejką	0,074	0,119	1,5 ÷ 2,4
Inni górnicy	0,004	0,023	0,08 ÷ 0,5

CIOP PIB

Badania węgla elementarnego

CIOP PIB

Badania węgla elementarnego

CIOP PIB

Wnioski

- Spaliny silników Diesla stanowią realne zagrożenie dla zdrowia pracowników
- W dalszym ciągu istnieje wiele stanowisk na których przekraczane jest najwyższe dopuszczalne stężenie spalin w powietrzu stanowiska pracy
- Na stanowiskach w kopalniach dla których przeprowadzono badania, po 20.02.2026 r. będą przekroczone dopuszczalne stężenia spalin
- Potrzeba dalszych badań w celu dokładniejszego oszacowania zagrożenia
- Należy szukać alternatyw (o ile to możliwe), dla silników Diesla

CIOP PIB

Dziękuję za uwagę

Opracowano na podstawie zadania z zakresu służb państwowych nr 3.ZS.07 nt.: „Ocena narażenia na spaliny emitowane z silników Diesla w wybranych gałęziach przemysłu górniczego i budownictwa podziemnego uwzględniające nowe wartości NDS” - VI etapu programu wieloletniego pn. „Rządowy Program Poprawy Bezpieczeństwa i Warunków Pracy”, finansowanego w zakresie zadań służb państwowych ze środków Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Koordinator Programu: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

CIOP **PIB**

